

BORIS HENNIG

Supstancija, stvarnost i odjelitost

SAŽETAK: Descartes tvrdi da je Bog supstancija te da su tijelo i um dvije različite i odvojive supstancije. Članak daje stanovitu podlogu s obzirom na koju ove dvije tvrdnje postaju razumljive. Za Descartesa, da nešto jest stvarno znači da to nešto može postojati zasebno, a nešto jest supstancija ako svoje postojanje ne duguje drugim supstancijama. Nadalje, odvojivi objekti predstavljaju korelate odjelitih ideja, jer ideja je odjelita (u objektivnome smislu) ako se njezin objekt može lako i jasno odvojiti od svega što nije njezin objekt. Ako je naša ideja Boga naša najodjelitija ideja, kao što tvrdi Descartes, onda slijedi da Bog mora biti supstancija u kartezijanskom smislu ovog termina. Također, ako možemo imati ideju mislećeg subjekta koja ni u kojem smislu ne upućuje na tjelesne stvari, te ako tjelesne stvari jesu supstancije, onda um i tijelo moraju biti dvije različite supstancije.

KLJUČNE RIJEČI: Bog, Descartes, dualizam, jasne i razgovijetne ideje, objektivna stvarnost, odvojivost, supstancija.

MLADEN DOMAZET

Kartezijanske primarne kvalitete u svjetlu nekih suvremenih fizikalnih objašnjenja

SAŽETAK: Članak počinje kratkim pregledom Descartesove derivacije primarnih kvaliteta materije i njihove uloge u objašnjenju zamijećenih fizikalnih pojava. Pouka izvedena iz Descartesove metodologije prirodnoznanstvenih objašnjenja glasi da je složene pojave poželjno svesti na jednostavna objedinjujuća načela i temeljne, nedjeljive pojmove. Tri moguća objašnjenja navodnih paradoksa u suvremenoj kvantnoj fizici (prvenstveno povezanih s pojmom "isprepletenosti") sažeto se prikazuje i uspoređuje s navedenom Descartesovom poukom. Zaključuje se da bi daljnja istraživanja u ovome području trebala iznjedruti kriterije prihvatljivosti izmjena standardne konceptualne (uvelike kartezijanske) sheme. Navedeni kriteriji trebaju se temeljiti ili na uzročnim procesima koji se mogu "vizualizirati" ili na ustrajanju na načelu fizikalne prostorne odvojivosti svih materijalnih predmeta.

KLJUČNE RIJEČI: Descartes, kvantna teorija, objašnjenje, odvojivost, primarne kvalitete.

LUCA MALATESTI

Maryno znanstveno znanje

SAŽETAK: Pomoću misaonog eksperimenta s hipotetičkom znanstvenicom Mary, argument iz znanja Franka Jacksona ima za cilj pokazati da svjesna iskustva imaju ne-fizikalna svojstva koja se nazivaju *qualia*. Mary ima potpuno znanstveno znanje o bojama i viđenju boja, ali nije imala nikakvo iskustvo boja. Središnja intuicija u argumentu iz znanja je da će Mary, vidjevši boje, naučiti *kako je to* imati iskustva boja. Dakle, njezino je znanstveno znanje nepotpuno i svjesna iskustva imaju *qualia*. U ovome članku razmatram prigovor koji je argumentu iz znanja uputio Daniel Dennett. On tvrdi da Jacksonovo obrazloženje Maryna znanstvenog znanja podrija argument iz znanja. Iako podupirem ovu kritiku, branit ću plauzibilnost i relevantnost *tipa* strategije koju se koristi u argumentu iz znanja tako što ću ponuditi jedno obrazloženje Maryna znanstvenog znanja. To obrazloženje uključuje formuliranje razložne i ne izravno neistinite verzije fizikalističke teze o iskustvima boja. U članku se ne istražuje je li ova verzija argumenta iz znanja uspješna protiv ovog tipa fizikalizma.

KLJUČNE RIJEČI: Argument iz znanja, fizikalizam, iskustva boja, *qualia*, svjesno iskustvo.

JONATHAN RILEY

Što su milovske kvalitativne nadređenosti?

SAŽETAK: U članku objavljenom u *Prolegomena* 2006. Christoph Schmidt-Petri brani svoje – i napada moje – tumačenje Millove ideje da su više vrste ugode, neovisno o njihovoj kvantiteti, po kvaliteti nadređene nižim vrstama. Milovske kvalitativne nadređenosti, kako ih ja razumijem, jesu beskonačne nadređenosti. U ovome članku pojašnjavam svoje tumačenje i pokazujem na koji ga je način Schmidt-Petri pogrešno prikazao i zanemario očitu tekstualnu potporu koja za njega postoji. Kao rezultat toga, on ne uspijeva razumjeti kako prave milovske kvalitativne nadređenosti određuju inovativnu strukturu Millova pluralističnog utilitarizma, u kojemu društveni kôd pravednosti koji raspodjeljuje jednaka prava i dužnosti ima apsolutno nadređen položaj u odnosu na suprotstavljena shvaćanja. Schmidt-Petrijevo vlastito tumačenje nema osnove, jer uopće ne uviđa da Mill govori o različitim vrstama ugodnih osjećaja, u smislu da su više vrste intrinzično vrijednije od nižih. Zaključujem ocrtavajući razloge zbog kojih je moje tumačenje lišeno bilo kakve metafizičke obveze prema “biti” ugode.

KLJUČNE RIJEČI: Beskonačna nadređenost, bit, hedonizam, leksička hijerarhija, Mill, pravednost, sigurnost, utilitarizam, više i niže ugode.